

Strategic Analysis of Political and Social Factors of Shiraz Residents' Participation in Elections: With an emphasis on the country's general policies

Asghar Mirfardi¹

Sedigheh Razmjooei²

1. Associate Professor of Sociology, Department of sociology and Social Planning, College of Economics, management and Social Science, Shiraz University, Shiraz, Iran (Corresponding author).

Amirfardi@shirazu.ac.ir

2. Ph.D. of sociology, High school Teacher, District 2, Shiraz, Tehran, Iran.

sedigherazmjooee@gmail.com

Abstract

Participating in elections as an expression of democracy is a part of political participation for policymaking that has become popular in the modern era. In Iran, elections are a platform for public participation in policymaking, and it is of strategic importance in the country's macro policymaking. This research aimed to analyze the political and social factors of the participation of residents of Shiraz city of 18 years and older in the elections. Using survey method and standard questionnaire collect and analyze data, the sample size was estimated 384 cases according to the size of the statistical population based on Cochran's formula. Random cluster sampling method was used to select the samples. The reliability and validity of the instrument was evaluated with Cronbach's alpha and face validity, respectively. The findings showed that the variables of political awareness, trust in political parties and evaluation of the efficiency of political parties have a positive and significant relationship with participation in elections. There was a significant difference between the participation in the elections according to the political trend of interest and the political motivation and incentive, and the traditional fundamentalist trend and people with ideological motivation had the greatest desire to participate. There was no significant difference between participation in elections according to the trusted political parties. Multivariable regression showed that trust in parties is the strongest variable affecting participation in elections and independent variables explained nearly 26% of the changes in the dependent variable. As a result, political participation as a democratic action for policymaking in society is affected by trust, awareness and political context and by improving political participation, the field for effective policymaking is formed in society. Improving social trust, macro policy goals can be achieved in the political sphere.

Keywords: Elections, parties, political participation, policymaking, Trust, Awareness, Shiraz, Iran.

JEL Classification: -

Extended abstract

Introduction

In the modern era, citizens play an important role in determining political structures and the society's management. In Iran, elections are a platform for public participation in policymaking. One of the obvious differences between the politics of the modern and past eras is the multi-leveling of political power in modern society. In the modern era and with the expansion of democratic systems, the concept of citizen has found a real and practical meaning, and citizens have gained an important role in the politics and political policymaking. This role-playing has not been the same in all regions of the world, and according to cultural, social, and political development, the role-playing of people in the political arena has also increased. The role-playing of citizens in the political structure is known in a simple sense as political participation (Mirfardi, 1401). According to Michael Rush, political participation is the involvement of an individual at different levels of activity in the political system, from lack of connection and conflict with the political system to having an official political position in it (Rush, 1998). The level of participation in elections has been decreased in Iran in recent years, such that, according to the Ministry of Interior, in the elections of the Islamic Consultative Assembly in Esfand 1402, only 41 percent of eligible voters participated in the elections. Although, the relationship between some variables such as political awareness and political trust with political participation has been of interest to researchers, in Iran, and especially in the city of Shiraz, the role of political factors such as political awareness, political trust, and political orientation has received less attention, and there is insufficient scientific knowledge about the role of these factors in political participation. Participating in elections as an expression of democracy is a part of political participation for policymaking that has become popular in the modern era. This research aimed to analyze the political and social factors of the participation of residents of Shiraz city of 18 years and older in the elections. This act, is an example of activism in political policymaking.

Methods

Using survey method and standard questionnaire data were collected and analyzed. The sample size was estimated 384 cases according to the size of the statistical population based on Cochran's formula. Random cluster sampling method was used to select the samples. The reliability and validity of the instrument was evaluated with Cronbach's alpha and face validity, respectively. Cronbach's alpha for the variables of awareness about parties, evaluation of party effectiveness, trust in political parties, and participation in elections was 0.73, 0.90, 0.87, and 0.70, respectively. Two categories of descriptive statistics (central and dispersion indices) and inferential statistics (Pearson's correlation coefficient, compare mean test, and multivariate regression) were used to analyze the data.

Results and Discussion

Findings showed the important information regarding the political participation and its related factors:

- 1- **Low degree of political participation and evaluation of political parties:** The degree of participation in elections (dependent variable), awareness on parties, trust in parties, and evaluation of the effectiveness of political parties (independent variables), are less than average.
- 2- **Gap between some parts of society and political affairs:** There is a significant distance between a significant part of the society and political affairs. The

decrease in political participation in elections has occurred in a gradual process in recent years, and in the last three elections, it has decreased to the lowest level in the years after the Islamic Revolution, in 1979.

- 3- **Positive relationship between trust in parties and participation in elections:** The findings showed that there is a positive and significant relationship between the level of trust in political parties and the level of tendency to participate in elections. The greater the trust in parties, the stronger the level of intention to participate in elections.
- 4- **Positive relationship between awareness on parties and participation in elections:** The findings showed that there is a positive and significant relationship between the level of awareness on parties and political participation. In all these studies, political awareness and knowledge had a positive relationship with political participation. This finding is in line with the theory of Almond and Verba (1980). Political culture does not make sense without political awareness. Political participation in light of political awareness can create a civic space in society. As research and theories of political culture and participation have shown, informed participation in politics can help strengthen civic and political culture.
- 5- **Positive relationship between the evaluation of the effectiveness of political parties and participation in elections:** The findings of the study showed that the evaluation of the effectiveness of political parties has a positive and significant relationship with participation in elections. This finding is also in line with the theory of Dahl (1985) that considers political feedback to be decisive for political participation.
- 6- **No difference in political participation according to trusted parties:** There is no significant difference in political participation regarding the type of political party trusted. However, respondents who have the most trust in the fundamentalist political parties had the most desire for political participation, and respondents who had the most trust in the independent parties reported less political participation.
- 7- **Difference in political participation according preferred parties:** The findings of the study showed that there is a significant difference in political participation regarding the type of political parties they are interested in. Respondents who are interested in the traditional fundamentalist political parties had the most tendency for political participation, and respondents who were interested in the independent parties and streams reported less political participation. This finding is in line with Dahl's (1985) theory, which focuses on participants' evaluation of political parties.
- 8- **Difference in political participation according type of motivation for participation:** There is a significant difference between the level of political participation according to the type of motivation for participation. People with ideological motivation for participation had the highest participation, and people with local motivation had the lowest political participation. This finding is line with Almond and Verba's (1980) theory and Dahl's (1985) theory regarding the comparison of political groups and political culture.
- 9- **The strongest variable affecting participation in elections:** Multivariable regression showed that trust in parties is the strongest variable affecting participation in elections and independent variables explained nearly 26% of the changes in the dependent variable.

Conclusion

Totally, findings indicate the importance of political trust in political behavior. As social capital theorists, especially Putnam, have noted, trust is a fundamental element for social and political interactions and participation. Without the element of trust, intrinsic motivation for political participation is not provided. Political trust is the result of the experience of previous political behavior and policymaking, and the evaluation of the performance of political institutions and parties which are active in the executive, political, and electoral arenas. In this study, trust in political parties had the greatest impact on the participation of respondents in elections. Political awareness is also an important factor in participation in elections. Supporters of fundamentalist political parties were more inclined to participate in elections. This finding is line with the reality of political participation in Iranian society as a whole in recent years, as fundamentalists have been more serious to participate in elections and have participated fully and consistently in various elections. The alignment of the election process and executive policies with the interests of this group of Iranian citizens could be one of the reasons for their greater participation. As a result, political participation as a democratic action for policymaking in society is affected by trust, awareness and political context and by improving political participation, the field for effective policymaking is formed in society.

E-ISSN: 2345-2552 / Center for Strategic Research / Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies

Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Use your device to scan
and read the article online

Citation: Mirfardi, A. and Razmjooei, S. (2025). Strategic Analysis of Political and Social Factors of Shiraz Residents' Participation in Elections: With an emphasis on the country's general policies. (e225023). Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies, 13(51), e225023.
doi: 10.30507/jmsp.2025.477360.2760

تحلیل راهبردی عوامل سیاسی و اجتماعی مشارکت ساکنان شهر شیراز در انتخابات: با تأکید بر سیاست‌های کلی کشور

صدیقه رزمجویی^۲ اصغر میرفردی^۱

۱. دانشیار بخش جامعه‌شناسی و برنامه‌ریزی اجتماعی دانشگاه شیراز، شیراز، ایران (نویسنده مسئول).
Amirfardi@shirazu.ac.ir

۲. دکتری جامعه‌شناسی، دبیر آموزش و پرورش ناحیه ۲ شیراز، شیراز، ایران.
sedigherazmjooee@gmail.com

چکیده

مشارکت در انتخابات به‌سان نمودی از مردم‌سالاری، بخشی از مشارکت سیاسی برای سیاست‌گذاری است که در دوران نوین، رواج یافته است. در ایران، انتخابات بستری برای مشارکت عموم مردم در سیاست‌گذاری است و در سیاست‌گذاری کلان کشور مورد توجه راهبردی است. این پژوهش بر آن بود تا عوامل سیاسی و اجتماعی مشارکت ساکنان ۱۸ سال و بالاتر شهر شیراز در انتخابات را مورد تحلیل قرار دهد. روش پیمایشی و پرسش‌نامه استاندارد برای گردآوری و تحلیل داده‌ها به‌کار بسته شد. حجم نمونه با توجه به حجم جامعه آماری بر اساس فرمول کوکران، ۳۸۴ مورد برآورد شد. نمونه‌گیری احتمالی از گونه خوشه‌ای برای گزینش نمونه‌ها استفاده شد. پایایی و روایی ابزار سنجش با آلفای کرونباخ و اعتبار صوری ارزیابی شد. یافته‌ها نشان داد متغیرهای آگاهی سیاسی، اعتماد به احزاب سیاسی و ارزیابی از کارایی احزاب سیاسی رابطه مثبت و معناداری با مشارکت در انتخابات دارند. تفاوت معناداری بین مشارکت در انتخابات با توجه به «جریان سیاسی مورد علاقه» و «انگیزه و مشوق سیاسی» وجود داشت و پاسخگویان هوادار جریان اصولگرایی سنتی و افراد با مشوق عقیدتی بیش‌ترین تمایل را به مشارکت داشتند. تفاوت معناداری بین مشارکت در انتخابات با توجه به جریان سیاسی مورد اعتماد وجود نداشت. رگرسیون چندمتغیره نشان داد که اعتماد به احزاب، قوی‌ترین متغیر اثرگذار بر مشارکت در انتخابات است و متغیرهای مستقل نزدیک ۲۶ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین نمودند. نتیجه اینکه، مشارکت سیاسی از اعتماد، آگاهی و زمینه سیاسی تأثیر می‌پذیرد و با بهبود مشارکت سیاسی، زمینه سیاست‌گذاری کارآمد در جامعه شکل می‌گیرد. با بهبود اعتماد اجتماعی، می‌توان به اهداف سیاست‌های کلان در حوزه سیاسی دست یافت.

کلیدواژه‌ها: انتخابات، احزاب، مشارکت سیاسی، سیاست‌گذاری، اعتماد، آگاهی، شیراز، ایران.
طبقه‌بندی JEL: -

شاپای الکترونیک: ۲۳۴۵-۲۵۵۲ / پژوهشکده تحقیقات راهبردی / فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

doi 10.30507/jmsp.2025.477360.2760

مسئولیت مقاله از نظر محتوای علمی و نظرهای مطرح‌شده در متن آن، به عهده نویسندگان و یا نویسنده مسئول مقاله است و مورد تأیید / عدم تأیید صاحب امتیاز نشر به سیاست‌های راهبردی و کلان نیست.

میرفردی، اصغر و رزمجویی، صدیقه (۱۴۰۴). تحلیل راهبردی عوامل سیاسی و اجتماعی مشارکت ساکنان شهر شیراز در انتخابات: با تأکید بر سیاست‌های کلی کشور. سیاست‌های راهبردی و کلان، ۱۳(۵۱)، ۷۵۱-۷۸۲.
doi: 10.30507/jmsp.2025.477360.2760

مقدمه

در دوران نوین، شهروندان نقش مهمی در تعیین ساختارهای سیاسی و شیوه مدیریت جامعه دارند. یکی از تفاوت‌های آشکار امر سیاسی دوران نوین با گذشته، چندسطحی شدن قدرت سیاسی در جامعه است. در دوران نوین و با گسترش نظام‌های مردم‌سالار، مفهوم شهروند، معنای واقعی و عملی پیدا نمود و شهروندان نقش مهمی در چیدمان قدرت پیدا کرده‌اند. این نقش‌آفرینی در همه مناطق جهان به یک اندازه نبوده است و به تناسب توسعه فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، نقش‌آفرینی مردم در عرصه سیاسی نیز افزایش یافته است. هانتینگتون و نلسون^۱ (۱۹۷۶)، مشارکت سیاسی و انتخاب را در کشورهای جهان سوم، کار آسانی نمی‌دانند.

نقش‌آفرینی شهروندان در ساختار سیاسی، در یک معنای ساده به‌عنوان مشارکت سیاسی شناخته می‌شود (میرفردی، ۱۴۰۱). به باور مایکل راش^۲، مشارکت سیاسی درگیر شدن فرد در سطوح مختلف فعالیت در نظام سیاسی از نبود ارتباط و درگیری با نظام سیاسی تا داشتن مقام رسمی سیاسی در آن است (راش، ۱۳۷۷). این مشارکت می‌تواند اشکال مختلفی مانند رأی‌دادن، تجمع، مناظره و غیره داشته باشد. مشارکت از طریق رأی‌دادن در انتخابات، رایج‌ترین شکل مشارکت سیاسی است (میرفردی و دیگران، ۱۳۹۹). مشارکت سیاسی یک فرایند دوسویه است که دربردارنده تعامل فعال بین شهروندان و دولت است (Wang & Sun, 2017)؛ بنابراین، مشارکت سیاسی شهروندان هر جامعه، راهی برای تعیین سرنوشت‌شان و یکی از سازوکارهای آشکار مردم‌سالاری است. سبک‌های گوناگون مشارکت سیاسی در جهان وجود دارد، به‌گونه‌ای که از مشارکت توده‌ای تا مشارکت آگاهانه و بر پایه شناخت و اندیشه سیاسی را می‌توان در سبک‌های مشارکت سیاسی نشان داد. شهروندان آگاه برای یک مردم‌سالاری سالم ضروری هستند؛ زیرا می‌توانند سیاست‌ها را تجزیه و تحلیل کنند، پیامدهای آن‌ها را درک کنند و به‌طور فعال در فرایند مدیریت سیاسی مردم‌سالارانه شرکت کنند. آموزش و پرورش، رهبران سیاسی آینده را با ارائه مهارت‌ها، دانش و درک لازم از مسائل اجتماعی به آن‌ها پرورش می‌دهد (Cantoni & et al., 2017). مشارکت سیاسی، به‌سان بخشی از فرهنگ سیاسی مورد

1. Huntington & Nelson

2. Rush

توجه اندیشمندان علوم سیاسی و اجتماعی همچون آلموند و وربا^۱ (۱۹۶۳)، وربا (۱۹۶۷)، وربای و نای^۲ (۱۹۷۲)، لیپست^۳ (۱۹۵۹، ۱۹۶۰) و هانتینگتون (هانتینگتون، ۱۹۸۴) بوده است.

جامعه ایران از دوره مشروطیت، تجربه مشارکت در ساختار سیاسی را داشته است، اگرچه در آغاز تنها درباریان، اقشار و طبقات صاحب قدرت سیاسی، مذهبی و اقتصادی می‌توانستند نامزد انتخابات شوند، حداقل سن رأی‌دهندگان ۲۵ سال بود و زنان نیز حق رأی نداشتند (آبراهامیان، ۱۳۸۹، ص. ۹۱). از آغاز دوره پهلوی، فرازوفرودهایی در میزان مشارکت مردم در ساختار سیاسی و توسعه سیاسی وجود داشته است (عبداللهی و راد، ۱۳۸۸). با وجود فرازوفرودها، به تدریج میزان درگیری مردم با موضوعات سیاسی، افزایش یافت. افزایش سطح توسعه اجتماعی و تقویت طبقه متوسط شهری، زمینه مشارکت و درگیری بیش‌تر مردم در تحولات سیاسی را تقویت نمود. اگرچه مشارکت سیاسی در ایران تا حد زیادی در قالب شرکت در انتخابات تبلور یافته است و دیگر گونه‌های مشارکتی در ایران نمود زیادی نداشته است، در سال‌های پس از انقلاب اسلامی، مشارکت مردم در انتخابات تا میانه دهه ۱۳۹۰ قابل توجه بود. یکی از اهداف سیاست‌های کلی انتخابات در کشور، فراهم‌سازی آگاهی و امکان شرکت عموم مردم در انتخابات است. برنامه هفتم توسعه نیز بر کنشگری فعال در دیپلماسی رسمی و عمومی نیز تأکید نموده است. در سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ نیز بر مردم‌سالاری تأکید شده است. در انتخابات چهاردهمین دوره ریاست جمهوری نیز نزدیک ۴۹ درصد از واجدین شرایط در انتخابات شرکت کردند (وزارت کشور، ۱۴۰۳) که این میزان مشارکت بالاتر از میزان مشارکت در دو انتخابات پیش از آن بوده است.

پژوهش‌های گوناگونی در جهان و ایران درباره عوامل تأثیرگذار بر میزان مشارکت سیاسی شهروندان انجام شده است. برخی پژوهشگران، عوامل اقتصادی را در مشارکت سیاسی مؤثر دانسته‌اند (Herb, 2009; Campante & Chor, 2012; Kern & et al., 2015; Cheng & et al. 2023). نتایج برخی از پژوهش‌ها نیز نقش عوامل اجتماعی و فرهنگی را در مشارکت سیاسی تعیین‌کننده می‌دانند (Yaakub & et al., 2023; Sener & et al., 2023; Thelma & et al., 2023).

1. Almond & Verba

2. Nie

3. Lipset

Chitondo, 2024؛ گلابی و حاجیلو، ۱۳۹۱؛ جهانگیری و محمدی، ۱۳۹۳؛ بنکدار، ۱۳۹۸؛ سبکتکین ریزی و شاعری، ۱۳۹۹؛ کیهان و دیگران، ۱۴۰۲). آموزش و آگاهی نیز در پژوهش‌های خارج از کشور در پیوند با مشارکت سیاسی مورد مطالعه قرار گرفته‌اند (Sa'adawisna & Putra, 2023; Matthes & et al., 2023; Azhar & et al., 2024).

میزان مشارکت در انتخابات در سالیان گذشته در ایران رو به کاهش بوده است، به‌گونه‌ای که به استناد وزارت کشور، در انتخابات مجلس شورای اسلامی در اسفند ۱۴۰۲، تنها ۴۱ درصد از واجدین شرایط در انتخابات شرکت کردند که بالاترین میزان مشارکت (۶۵/۷۴ درصد) به استان کهگیلویه و بویراحمد و کم‌ترین میزان مشارکت (۲۶/۱۷ درصد) به استان تهران اختصاص داشت. میزان مشارکت در استان فارس، ۴۳/۷۴ درصد بود (وزارت کشور، ۱۴۰۲). در استان فارس و شهر شیراز نیز همراستا با میانگین کشوری، روند کاهشی در میزان مشارکت در انتخابات در سال‌های گذشته در مقایسه با انتخابات سال ۱۳۹۶ قابل توجه بوده است. در دور دوم انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۴۰۳، میزان مشارکت در استان فارس، ۴۸ درصد بود (خبرگزاری مهر، ۱۴۰۳)، در حالی که میزان مشارکت ساکنان استان فارس، در انتخابات ریاست جمهوری سال ۱۳۹۶، نزدیک ۷۲ درصد و در انتخابات مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۹۸، ۴۲ درصد بود (پایگاه خبری انتخاب، ۱۳۹۸). اگرچه در خارج از کشور، رابطه برخی متغیرها همچون آگاهی سیاسی و اعتماد سیاسی با مشارکت سیاسی مورد توجه پژوهشگران بوده است، در ایران و به‌ویژه شهر شیراز نقش عوامل سیاسی همچون آگاهی سیاسی، اعتماد سیاسی و جهت‌گیری سیاسی کم‌تر مورد توجه بوده است و شناخت علمی کافی درباره نقش این عوامل در مشارکت سیاسی وجود ندارد. در این راستا، این پژوهش بر آن است تا رابطه بین برخی عوامل سیاسی و مشارکت سیاسی در انتخابات را در بین ساکنان شهر شیراز مورد تحلیل قرار دهد. تحلیل این موضوع، همراستا با اهمیت مشارکت سیاسی برای جامعه ایرانی است. با توجه به اینکه در قانون اساسی کشور، مشارکت سیاسی مردم نقش محوری در مدیریت جامعه دارد، چنین پژوهش‌هایی می‌تواند زمینه‌ها و موانع مشارکت سیاسی را نشان دهد.

۱. پیشینه پژوهش

ساعی و خضری (۱۳۹۴)، در پژوهشی با عنوان «اعتماد به احزاب سیاسی با الهام از

نظریات زتومکا و اوفه^۱ و با استفاده از روش پژوهش فازی نشان دادند که کارآمدی با شرط وجود انسجام هنجاری و شفافیت سازمانی به اعتماد به احزاب سیاسی منجر می‌شود.

حیدری، محمدی و باقری (۱۳۹۵) در پژوهشی با استفاده از روش پیمایش، وضعیت مشارکت سیاسی ساکنان شیراز را در دو گونه فعالانه و منفعلانه در رابطه با اعتماد نهادی مورد بررسی قرار دادند. نتایج پژوهش نشان داد عملکرد نهادها با مشارکت سیاسی منفعلانه، مثبت و معنادار و اما در نوع فعالانه مشارکت، تنها همبستگی متغیر تصور از ویژگی‌های مسئولان با آن مثبت و معنادار بوده است.

باقری؛ حسین‌زاده و شجاعی (۱۳۹۶) در پژوهش خود با بهره‌گیری از رویکرد نظریه‌پردازانی چون فوکویاما^۲، بوردیو^۳، پاتنام^۴ و کلمن^۵ در باب سرمایه اجتماعی و با استفاده از روش پیمایش، تحلیل رگرسیون و تحلیل مسیر نشان دادند که متغیرهای مستقل پژوهش (سرمایه اجتماعی، اعتماد اجتماعی و...) با مشارکت سیاسی، رابطه معناداری دارد.

مولایی (۱۳۹۷)، در پژوهش خود با هدف تعیین نقش دانش و اعتماد سیاسی دانشجویان در پیش‌بینی علاقه‌مندی آن‌ها به مشارکت سیاسی از روش پیمایش و رگرسیون چندمتغیره استفاده نمود، نتایج آزمون همبستگی نشان داد بین متغیرهای میزان دانش و اعتماد سیاسی با میزان علاقه‌مندی دانشجویان به مشارکت سیاسی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین اعتماد سیاسی پیش‌بینی‌کننده مستقیم قوی‌تری برای مشارکت سیاسی است.

ذوالفقاری؛ عشایری؛ جهان‌پرور و باقری دین‌آبادی (۱۴۰۱)، در پژوهش خود با بررسی ۱۸ سند پژوهشی به‌صورت فراتحلیل و در بازه زمانی ۱۳۹۹-۱۳۸۷، دریافتند که بین مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی شامل: انسجام اجتماعی، مشارکت اجتماعی، تعلق مذهبی، آگاهی اجتماعی، اعتماد اجتماعی و مشارکت سیاسی رابطه معناداری وجود دارد.

آقاجانی (۱۴۰۲) در پژوهشی قرآنی درباره موانع مشارکت سیاسی نشان داد که عوامل فرهنگی و ذهنی (همچون گسترش بی‌جهت و بی‌ضابطه قلمرو دین)، عوامل

-
1. Sztompka & Offe
 2. Fukuyama
 3. Bourdieu
 4. Putnam
 5. Coleman

اجتماعی (همچون اختلاف و کشمکش نابهنجار)، عوامل اقتصادی (تبعیض) و عوامل سیاسی (همچون استبداد) از مهم‌ترین موانع مشارکت سیاسی است.

کیهان و همکاران (۱۴۰۲) در پژوهشی دریافتند که رابطه مثبت و معناداری میان مشارکت سیاسی طلاب حوزه علمیه قم و میزان استفاده آن‌ها از رسانه‌های اجتماعی وجود دارد. همچنین رابطه معنادار و قابل‌توجهی میان میزان مشارکت سیاسی و میزان اعتماد به رسانه‌های اجتماعی منتخب، سطح تحصیلات و سن افراد وجود دارد.

پژوهش خیرالهی و دهقانی (۱۴۰۳) درباره مشارکت سیاسی دانشجویان دانشگاه اصفهان، نشان داد که متغیرهای اعتماد تعمیم‌یافته، اعتماد به نهادهای سیاسی و اعتماد به نخبگان سیاسی رابطه مثبت و معناداری با متغیر مشارکت سیاسی دارند.

پژوهش بهنام‌فر و شاعری (۱۴۰۳) نشان داد که شرایط اقتصادی جوانان در اسفراین بر مشارکت سیاسی آن‌ها تأثیر مثبت و معناداری دارد. بین پایگاه اقتصادی - اجتماعی جوانان و مشارکت سیاسی آنان رابطه معناداری وجود نداشت. متغیرهای شغل، تحصیلات و جنسیت افراد نیز بر میزان مشارکت سیاسی آن‌ها اثرگذار بود.

لیسون^۱ (۲۰۰۸)، در پژوهش خود با عنوان آزادی رسانه، دانش سیاسی و مشارکت سیاسی به صورت مقایسه‌ای ۱۳ کشور اروپای شرقی را مورد بررسی قرار داد و نشان داد که هرچا حکومت‌ها کنترل بیش‌تری بر اخبار و رسانه‌ها دارند، میزان مشارکت شهروندان کاهش پیدا می‌کند و هرچا رسانه‌ها کم‌تر کنترل شده‌اند، شهروندان با آگاهی سیاسی بالاتر، مشارکت بیش‌تری دارند.

هوگ و مارین^۲ (۲۰۱۳)، در پژوهش خود با عنوان نقش دانش و اعتماد سیاسی در پیش‌بینی علاقه‌مندی دانشجویان به مشارکت سیاسی با استفاده از رگرسیون چندسطحی مشارکت را در ۲۵ کشور مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان داد که اعتماد سیاسی با مشارکت نهادینه شده ارتباط مثبت دارد ولی با مشارکت غیرنهادینه ارتباط منفی دارد.

سوه^۳ (۲۰۱۴)، در پژوهش خود با عنوان «بررسی همبستگی بین سرمایه اجتماعی و مشارکت سیاسی» به منظور آشکارسازی روابط بین متغیرهای کلان توسعه اقتصادی، سیاسی و نابرابری‌های اقتصادی و مشارکت سیاسی» نشان داد که

1. Leeson

2. Hooghe & Marien

3. Suh

سرمایه اجتماعی متشکل از اعتماد عمومی، اعتماد به دولت و اعتماد مدنی اجتماعی همبستگی مستقیم با مشارکت سیاسی دارد.

تنی و هانکوینت^۱ (۲۰۱۷) در پژوهش خود با عنوان «مشارکت سیاسی بالا و سرمایه اجتماعی بالا بین جوانان کشور بلژیک» و با استفاده از رگرسیون چندمتغیره مدعی شده‌اند که سرمایه اجتماعی بالا ظرفیت بسیج سیاسی را افزایش می‌دهد و معتقدند که جوانان از اشکال متنوعی از سرمایه اجتماعی استفاده می‌کنند و این اشکال در امتداد وضعیت اقتصادی اجتماعی و منشأ قومی متفاوت است، به این نحو که جوانان طبقات مذهبی و متعهد مشارکت سیاسی فعال‌تری دارند و در نتیجه از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردار هستند.

پژوهش الودت و همکاران^۲ (۲۰۲۳) در اردن نشان داد که استفاده از رسانه‌های اجتماعی همبستگی مثبت و معناداری با مشارکت سیاسی داشته است.

چن و مدنی^۳ (۲۰۲۴) در پژوهشی در چین نشان دادند که آموزش سیاسی، همبستگی مثبتی با مشارکت سیاسی دارد.

نتایج پژوهش کیلینج^۴ (۲۰۲۵) درباره محتوای پژوهش‌های انجام شده درباره مشارکت سیاسی در پایگاه اسکوپوس نشان داد که این رشته در سال‌های اخیر به یک موضوع پژوهشی مهم تبدیل شده است و در سطح بسیاری از کشورها، منابع و نویسندگان مورد پژوهش قرار گرفته است. از طریق پیوندهای کتاب‌شناختی، نشان داده شد که کشورهایی که بیش‌ترین مشارکت را در این زمینه دارند، ایالات متحده آمریکا، بلژیک و بریتانیا هستند. مجله نوجوانان و رفتار سیاسی، مجله پیشرو در این زمینه است. کمپل^۵ و کوینتلیئر^۶ انتشاراتی با پیوند قوی تعاملاتی در این حوزه هستند. نتایج تحلیل کلیدواژه نشان داد که تمرکز پژوهش در سال‌های اخیر به سمت مشارکت سیاسی، آموزش شهروندی، مردم‌سالاری و رسانه‌های اجتماعی تغییر کرده است. تجزیه و تحلیل محتوا نشان داد که بیش‌تر مطالعات از نظر رویکرد، کمی بوده، از گروه‌های نمونه بزرگ استفاده شده است، بیش‌تر نوجوانان را پوشش می‌دهند، پژوهش‌های بسیار کمی در مورد دوران کودکی انجام داده‌اند و بر متغیرهایی مانند: علاقه سیاسی، جنسیت، وضعیت اجتماعی - اقتصادی، سن،

1. Teney & Hanquinet

2. Alodat & et al.

3. Chen & Madni

4. Kilinc

5. Campbell

6. Quintelier

خانواده، مهاجرت متمرکز شده‌اند.

روجان و همکاران^۱ (۲۰۲۵) در پژوهشی گونه‌های مشارکت سیاسی را در چند کشور غربی مورد تحلیل قرار دادند. از طریق تجزیه و تحلیل طبقه‌ای پنهان چندگروهی از مشارکت در ۱۵ کنش سیاسی مختلف که در میان شهروندان چهار کشور اروپای غربی انجام شد، آن‌ها پنج نوع مشارکت‌کننده مبتنی بر تجربی را شناسایی نمودند که در مشارکت سیاسی، ویژگی‌های اجتماعی - جمعیت‌شناختی و نگرش‌های سیاسی متفاوت هستند: «متخصصان رأی‌دهندگان»، «رأی‌دهندگان بیانگر»، «شرکت‌کنندگان برخط»، فعالان همه‌جانبه و «غیرفعال». درحالی‌که انواع شرکت‌کنندگان یکسان در هر چهار کشور شناسایی شد، نسبت شهروندان اختصاص داده شده به هر نوع در کشورهای گوناگون، متفاوت است. نتایج پژوهش این ادعا را به چالش می‌کشد که برخی از شهروندان در سیاست اعتراضی به بهای سیاست انتخاباتی تخصص دارند. افزون‌براین، رویکرد گونه‌شناختی پژوهش، یافته‌های قبلی در مورد ویژگی‌های فردی مرتبط با (عدم) کنش سیاسی را به چالش می‌کشد. پژوهش‌های گوناگونی درباره مشارکت سیاسی و تعیین‌کننده‌های آن انجام شده است که به بخشی از آن‌ها در بیان مسئله و پیشینه پژوهش اشاره شد. با وجود پژوهش‌های گوناگونی که انجام شده است، نقش آگاهی سیاسی در مشارکت سیاسی عموم شهروندان در ایران به‌ویژه شهر شیراز کم‌تر بررسی شده است. کاهش دامنه مشارکت ایرانیان در انتخابات در سالیان گذشته، چنین مطالعه‌ای و پرداختن به نقش آگاهی سیاسی را ضروری می‌سازد.

۲. چهارچوب نظری

۲-۱. جایگاه امر سیاسی در سیاست‌گذاری

نظام مدیریتی و سیاست‌گذاری در دوران کنونی با امر سیاسی و مشارکت سیاسی شهروندان معنا می‌یابد. در دیدگاه پارسونز، خرده‌نظام‌های گوناگون جامعه در پیوند تنگاتنگ با یکدیگر هستی و هویت دارند (Parsons & Shils, 1951). مفهوم نوین از امر سیاسی، آمیخته با فرهنگ شهروندی است که از حقوق و مسئولیت‌های مدنی، سیاسی و اجتماعی برخوردار است. مردم‌سالاری، با عاملیت و نقش‌آفرینی شهروند آگاه، مسئولیت‌پذیر و صاحب حقوق اجتماعی و سیاسی شکل می‌گیرد. این مفهوم، با جامعه‌شناسی به‌ویژه سیاست‌گذاری و جامعه‌شناسی پیوند نزدیک دارد. اگرچه از

1. Rojon & et al.

دیرباز حقوق اجتماعی شهروندان مورد توجه اندیشمندان بود، از نیمه قرن بیستم، موضوع شهروندی مورد توجه جدی اندیشمندان سیاسی و اجتماعی قرار گرفت (Durham, 1951).

۲-۲. نظریه‌های چهارچوبی

دو رویکرد اصلی را می‌توان در تبیین مشارکت سیاسی شناسایی نمود: رویکردی که بر پایه گزینش عقلانی، مشارکت سیاسی را گونه‌ای کنش عقلانی و منفعت‌محور می‌پندارد. داونز، اندیشمند برجسته این رویکرد، رفتار و مشارکت در امور سیاسی را رفتار مبتنی بر ارزیابی و محاسبه‌گری منافع و هزینه‌های پیامدی آن رفتار می‌داند (سیدامامی، ۱۳۸۶). به گفتاری دیگر، این نوع نگاه به رفتار سیاسی، مشارکت در امر سیاسی را ابزار و راه رسیدن به اهداف فرد مشارکت‌کننده می‌پندارد.

رویکرد دیگر، مشارکت سیاسی را بر پایه نظام اجتماعی و فرهنگی و ارزش‌های نهفته در آن تحلیل می‌کند. در این رویکرد، ساختارها و نظام‌های فرهنگی و اجتماعی همچون ارزش‌ها و هنجارها، نظام جامعه‌پذیری و فرهنگ سیاسی، مهم‌ترین تعیین‌کننده مشارکت و رفتار سیاسی‌اند. عوامل اجتماعی و فرهنگی همچون تحصیلات، آگاهی و پایگاه اقتصادی - اجتماعی در این رویکرد به‌عنوان عوامل اثرگذار بر مشارکت سیاسی شناخته می‌شوند. هانتینگتون و نلسون (۱۹۷۶) از اندیشمندان برجسته این رویکرد هستند. آن‌ها اولویت کنشگران نخبه سیاسی و وضعیت اجتماعی مردم عادی و همچنین عملکرد نهادهای اجتماعی را از عوامل مهم و تعیین‌کننده رفتار سیاسی افراد جامعه می‌دانند.

آلموند و وربا از جمله اندیشمندانی هستند که برای نخستین بار به فرهنگ سیاسی پرداختند و در این راه به جایگاه متغیرهایی همچون میزان آگاهی شهروندان از ساختارهای سیاسی، میزان انتظارات شهروندان از حکومت و میزان مشارکت سیاسی آن‌ها در دوران نوین پرداختند (Almond & Verba, 1980). به باور وربا و نای (۱۹۷۲)، پایگاه اقتصادی - اجتماعی از عوامل مهم اثرگذار بر مشارکت سیاسی است. آن‌ها استدلال می‌کنند که افرادی که با داشتن منابعی چون درآمد و تحصیلات از منزلت‌های بالاتری برخوردارند، انگیزه بیش‌تری برای مشارکت سیاسی دارند. موقعیت‌های اجتماعی زمینه ارتباط و تعامل با حوزه‌های سیاسی و سیاستمداران را برای آن‌ها فراهم می‌سازد و بیش از افراد با منزلت پایین‌تر، در سازمان‌های مدنی، اجتماعی و سیاسی عضویت و فعالیت دارند و بیش از دیگران در

فعالیت‌های انتخاباتی شرکت می‌کنند. به باور آلموند و وربا، کارآمدی و مشروعیت نظام‌های سیاسی، زمینه ماندگاری این نظام‌ها و رضایت شهروندان از آن‌ها است. کردارهای نظام‌های سیاسی که به افزایش رضایتمندی شهروندان بی‌انجامد، می‌تواند به حفظ نظام سیاسی و افزایش مشارکت سیاسی شهروندان کمک نماید (Almond & Verba, 1963, p. 217). دال^۱ مشارکت سیاسی را بیشتر با بازخوردهای آن تحلیل نمود. به باور وی، مواردی از قبیل پاداش‌های ناچیز مشارکت سیاسی، نبود تفاوت بارز بین گزینه‌های انتخابی، احساس کم اثر بودن، این برداشت که بدون مشارکت در فعالیت سیاسی هم می‌توان به شرایط مطلوب دست یافت، از زمینه‌های کاهش مشارکت سیاسی است (دال، ۱۳۶۴، صص. ۱۳۳-۱۴۱).

پاتنام (۲۰۰۷)، سرمایه اجتماعی و به‌ویژه اعتماد را عنصر پیوند اجتماعی در جامعه می‌داند. وی از دو گونه سرمایه اجتماعی درون‌گروهی و برون‌گروهی یاد می‌کند که زمینه انسجام در سطوح محلی و ملی را فراهم سازند. اعتماد از گونه سرمایه اجتماعی برون‌گروهی، زمینه‌ساز مشارکت و همکاری در گستره ملی است. پاتنام، سنت و فرهنگ مدنی را زمینه‌ساز مشارکت مدنی شهروندان می‌داند. در دیدگاه پاتنام، مشارکت مدنی، به معنای علاقه‌مندی و شرکت فعال شهروندان در حوزه‌های عمومی جامعه است. وی، مشارکت مدنی را زمینه‌ساز مشارکت سیاسی افراد جامعه می‌داند و بر این باور است که با افزایش مشارکت مدنی، زمینه مشارکت سیاسی نیز فراهم می‌شود. حضور در فعالیت‌های داوطلبانه، نمونه‌ای از مشارکت مدنی است.

از نگاه تاملینسون^۲، جهانی شدن و گسترش اطلاعات و آگاهی از زمینه‌های تحول در فرهنگ و مشارکت سیاسی است. وی تأثیرات جهانی‌شدن در فرهنگ و مناسبات سیاسی را شامل این موارد می‌داند: ترویج اندیشه جهان‌وطنی در سطح روابط میان ملل و اقوام گوناگون، ارتقای مردم‌سالاری و رشد فرهنگ سیاسی در سطح جهان، تبدیل اقتدار سنتی جوامع به قدرت نظام‌مند و رقابتی، رشد و گسترش حقوق شهروندی، تقویت و رشد آگاهی در قالب جامعه مدنی، تحول در بینش‌های سیاسی، تغییر شیوه نگرش به حیات سیاسی، شکل‌گیری ایستارهای تکثرگرا و صداقت‌ارگرا در روابط ملت‌ها و دولت‌ها، تبادل اطلاعات، عقاید، افکار و ارزش‌های سیاسی در سطح کلان و بین‌المللی و درنهایت نهادمندشدن تکثر و آزادی انتخاب در

1. Dahl

2. Tomlinson

قالب مدل‌های توسعه سیاسی و جامعه مدنی (Tomlinson, 1995, p. 95). همان‌گونه که مرور نظریه‌ها نشان داد مجموعه‌ای از نظریه‌ها درباره مشارکت سیاسی مطرح شده‌اند که آن را در پیوند با گستره‌های محلی، ملی و جهانی تحلیل می‌کنند. به نظر می‌رسد نظریه‌هایی که نقش عوامل فرهنگی و اجتماعی و همچنین انگیزش‌های اجتماعی در مشارکت سیاسی را برجسته می‌دانند، برای تحلیل مشارکت سیاسی جامعه هدف مطالعه مناسب باشند. نظریه‌های فرهنگ سیاسی و اعتماد در این زمینه از کارآمدی مناسبی برخوردارند. با توجه به گستردگی مفاهیم و نظریه‌های حوزه رفتارهای سیاسی، در این پژوهش به‌گونه ترکیبی، نظریه فرهنگ سیاسی آلموند و وربا، اعتماد اجتماعی از نظر پاتنام، نظریه دال و همچنین نظریه وربا و نای به‌عنوان چهارچوب نظری به‌کار گرفته شدند. نظریه آلموند و وربا به فرهنگ سیاسی و عنصر آگاهی و همچنین انتظارات شهروندان از نظام سیاسی پرداخته است. دال نیز بازخورد عملکرد و رفتار سیاسی را در مشارکت سیاسی تعیین‌کننده می‌داند. بر پایه این نظریه‌ها، متغیرهای آگاهی سیاسی و ارزیابی از میزان کارایی احزاب سیاسی در پیوند با مشارکت سیاسی مورد تحلیل قرار می‌گیرند. نظریه پاتنام برای تحلیل رابطه بین اعتماد به احزاب سیاسی و مشارکت سیاسی به‌کار گرفته می‌شود. از نظریه دال، مبنی بر نقش تفاوت بین احزاب سیاسی در مشارکت برای تحلیل نقش جریان‌های سیاسی مورد علاقه و مشوق‌ها در مشارکت سیاسی استفاده می‌شود.

منبع: (برداشت نگارنده از چهارچوب نظری)

شکل (۱): مدل پژوهش

- بر پایه چهارچوب نظری و مدل پژوهش، فرضیه‌های زیر طرح و مورد تحلیل قرار می‌گیرند:
- ۱- بین میزان آگاهی نسبت به احزاب سیاسی و میزان مشارکت سیاسی ساکنان شهر شیراز رابطه وجود دارد.
- ۲- بین میزان اعتماد به احزاب سیاسی و میزان مشارکت سیاسی ساکنان شهر شیراز رابطه وجود دارد.
- ۳- بین ارزیابی از میزان کارایی احزاب سیاسی و میزان مشارکت سیاسی ساکنان شهر شیراز رابطه وجود دارد.
- ۴- بین میزان مشارکت سیاسی ساکنان شهر شیراز با توجه به حزب و جریان سیاسی مورد علاقه آن‌ها تفاوت وجود دارد.
- ۵- بین میزان مشارکت در انتخابات با توجه به نوع مشوق و انگیزه مشارکت رابطه وجود دارد.

۳. روش پژوهش

با توجه به ماهیت پژوهش و پهنانگبودن آن، از روش پیمایشی استفاده شد. داده‌ها با استفاده از پرسش‌نامه ساختمانده محقق ساخته گردآوری شد. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه ساکنان ۱۸ سال و بالاتر شهر شیراز (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۶) بود که حجم آن نزدیک یک میلیون نفر بود. حجم نمونه با توجه به حجم جامعه آماری بر اساس فرمول کوکران، ۳۸۴ مورد برآورد شد. از نمونه‌گیری احتمالی از گونه خوشه‌ای برای گزینش نمونه‌ها بهره‌گیری شد.

۳-۱. تعریف مفاهیم

۳-۱-۱. مشارکت سیاسی در انتخابات

نویسندگان فرهنگ جامعه‌شناسی، مشارکت سیاسی را به «شرکت در فرایندهای سیاسی که به انتخاب رهبران سیاسی توسط مردم و مشخص نمودن سیاست عمومی می‌انجامد، تعریف کرده‌اند (آبرکرامبی^۱ و دیگران، ۱۳۷۷، ص. ۲۸۶). برای سنجش مشارکت سیاسی در انتخابات، سطوح شرکت در انتخابات (شرکت در فرایند رأی‌دادن)، مشارکت در فعالیتهای تبلیغاتی مربوط به انتخابات، پیگیری اخبار و رویدادهای مربوط به انتخابات با مقیاس رتبه‌ای و طیف لیکرت (اصلاً تا کاملاً) مورد ارزیابی قرار گرفته است.

1. Abercrombie

۳-۱-۲. آگاهی درباره احزاب سیاسی

آگاهی به معنای میزان معلومات فرد است که از طریق آموزش در زمینه‌های مختلف به دست می‌آید. در این پژوهش میزان معلومات فرد نسبت به احزاب (شناخت احزاب مجوزدار کشور، نام و مشخصات احزاب سیاسی، ماهیت، برنامه‌ها و اهداف احزاب، افراد فعال و گردانندگان احزاب، احزاب مؤثر در انتخابات و احزاب منتقد در قالب مقیاس رتبه‌ای و طیف لیکرت با استفاده از پرسشنامه پژوهشگر ساخته سنجیده شد.

۳-۱-۳. ارزیابی میزان کارآمدی احزاب سیاسی

کارآمدی احزاب یعنی میزان اثربخشی و کارایی در تحقق اهداف و برنامه‌ها در جامعه. در این پژوهش ارزیابی از میزان کارآمدی احزاب سیاسی با استفاده از ۹ گویه و در قالب مقیاس رتبه‌ای و طیف لیکرت سنجیده شد.

۳-۱-۴. اعتماد به احزاب سیاسی

اعتماد عنصری از سرمایه اجتماعی است که موجب آسان‌سازی تعاملات و تبادلات در شرایط بی‌اطمینانی و خطرناک می‌شود (Cook & Hardin, 2001). در این پژوهش اعتماد به احزاب در قالب مقیاس پژوهشگر ساخته رتبه‌ای و طیف لیکرت و با ۱۰ گویه سنجیده شد.

برای سنجش اعتبار پژوهش از اعتبار صوری^۱ و برای سنجش پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که آلفای کرونباخ متغیر میزان آگاهی درباره احزاب ۰/۷۳، متغیر ارزیابی از کارآمدی احزاب ۰/۹۰، متغیر اعتماد نسبت به احزاب ۰/۸۷ و برای متغیر مشارکت در انتخابات ۰/۷۰ بود. از دو دسته آمارهای توصیفی (شاخص‌های مرکزی و پراکندگی) و آمارهای استنباطی (ضریب همبستگی پیرسون، آزمون تفاوت معناداری و رگرسیون چند متغیره) برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. یافته‌های توصیفی

نتایج نشان می‌دهد که بیش‌ترین درصد از پاسخگویان به جریان‌های سیاسی اصلاحات و مستقل و کم‌ترین درصد به جریان اصولگرا اعتماد دارند. از کل پاسخگویان ۲۲/۸ درصد به جریان میانه رو اعتماد دارند. در این میان ۳۲/۸ درصد

1. Face validity

افراد به این پرسش پاسخ ندادند که می‌تواند نشانگر اعتماد پایین و یا بی‌اعتمادی درصد قابل توجهی از پاسخگویان به جریان‌های سیاسی باشد.

جدول (۱): توزیع پاسخگویان با توجه به بیش‌ترین اعتماد پاسخگویان به هریک از جریان‌های سیاسی (به درصد)

جریان سیاسی	اصولگرا	اصلاحات	میان‌رو	مستقل	بی‌جواب	کل
درصد اعتماد	۹	۱۷/۷	۲۲/۸	۱۷/۷	۳۲/۸	۱۰۰

منبع: (یافته‌های پژوهش)

میانگین همه متغیرهای مستقل و وابسته در جدول زیر، کم‌تر از اندازه متوسط است. این داده‌ها نشانگر فاصله بیش‌تر شهروندان با احزاب سیاسی است. به گفتار دیگر، احزاب سیاسی در زندگی اجتماعی شهروندان جامعه جایگاه برجسته‌ای ندارد.

جدول ۲: شاخص‌های توصیفی برخی متغیرهای مستقل و متغیر وابسته

متغیر	میانگین مشاهده‌شده	انحراف معیار	میانگین مورد انتظار	کمینه	بیشینه	تعداد پاسخگو
میزان آگاهی از احزاب	۱۱/۱۶	۵/۳۵۴	۱۸	۶	۳۰	۳۸۱
اعتماد به احزاب سیاسی	۱۶/۸۳	۷/۶۵	۳۰	۱۰	۵۰	۳۷۰
ارزیابی از میزان کارآمدی احزاب سیاسی	۱۷/۴۱	۸/۶۶	۲۷	۹	۴۵	۳۷۰
مشارکت سیاسی در انتخابات	۶/۲۲	۳/۰۱	۹	۳	۱۵	۳۸۰

منبع: (یافته‌های پژوهش)

بر پایه اظهارنظر پاسخگویان، بیش‌ترین نسبت از پاسخگویان، احتمال داده‌اند که در آینده به جریان مستقل و کم‌ترین درصد از آن‌ها به جریان اصولگرا - راست جدید رأی می‌دهند. در این پرسش بیش‌ترین درصد پاسخگویان، پاسخی به این پرسش نداده‌اند که قابل تأمل است.

جدول (۳): توزیع فراوانی و درصدی احتمال رأی‌دادن پاسخگویان به جریان‌های سیاسی

جریان‌ها	درصد	جریان‌ها	درصد
اصولگرا، راست سنتی	۵/۵	اصلاحات	۱۶/۲
اصولگرا، راست جدید	۳/۲	ملی و مذهبی	۱۱/۲
مستقل	۱۹/۷	بی‌جواب	۲۸/۹
میان‌ه‌رو	۱۵/۴	جمع کل	۱۰۰/۰

منبع: (یافته‌های پژوهش)

در این مطالعه اولویت‌دهی پاسخگویان در اعتماد به جریان‌های سیاسی مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان می‌دهد که جریان میان‌ه‌رو بیش‌ترین درصد اعتماد پاسخگویان را به خود اختصاص دادند. پس از آن، جریان‌های اصلاحات و مستقل در صدر اولویت اعتماد پاسخگویان به جریان‌های سیاسی قرار دارند. جریان اصولگرا کم‌ترین اعتماد پاسخگویان را به خود اختصاص دادند. در این میان ۳۲/۸ درصد افراد به این پرسش پاسخ ندادند که می‌تواند نشانگر اعتماد پایین و یا بی‌اعتمادی درصد قابل‌توجهی از پاسخگویان به جریان‌های سیاسی باشد.

جدول (۴): توزیع فراوانی و درصدی پاسخگویان با توجه به بیش‌ترین اعتماد**پاسخگویان به هریک از جریان‌ها**

جریان‌ها	درصد	جریان‌ها	درصد
اصولگرا	۹	مستقل	۱۷/۷
اصلاحات	۱۷/۷	بی‌جواب	۳۲/۸
میان‌ه‌رو	۲۲/۸	جمع کل	۱۰۰/۰

منبع: (یافته‌های پژوهش)

مشوق و انگیزه‌های اجتماعی، اقتصادی و عقیدتی به‌ترتیب بالاترین و انگیزه‌های قومیتی و محلی پایین‌ترین جایگاه را برای مشارکت در انتخابات داشتند. یافته‌ها نشانگر اهمیت زمینه‌های اجتماعی برای مشارکت سیاسی است. در قانون اساسی کشور نیز ابعاد اجتماعی برای نقش‌آفرینی مردم در ساختار سیاسی مورد تأکید قرار گرفته است.

جدول (۵): توزیع فراوانی و درصدی مشوق پاسخگویان از شرکت در انتخابات

مشوق و انگیزه	درصد	مشوق و انگیزه	درصد
سیاسی	۹/۵	قومیتی	۲/۵
اقتصادی	۱۹/۷	عقیدتی	۹/۷
اجتماعی	۲۴/۹	سایر	۷
فرهنگی	۸	بی‌جواب	۱۶/۷
محلی	۲/۲	جمع کل	۱۰۰/۰

منبع: (یافته‌های پژوهش)

۴-۲. یافته‌های تحلیلی

ضریب پیرسون برابر با $r=0/475$ با سطح معناداری $Sig.=0/000$ بیانگر وجود رابطه مثبت و معنادار بین دو متغیر اعتماد نسبت به احزاب و احتمال مشارکت سیاسی در انتخابات است. با بالارفتن اعتماد نسبت به احزاب، احتمال مشارکت سیاسی پاسخگویان در انتخابات بیش‌تر می‌شود. ضریب پیرسون برابر با $r=0/393$ و با سطح معناداری $Sig.=0/000$ بیانگر وجود رابطه مثبت و معنادار بین دو متغیر ارزیابی از کارآمدی احزاب و احتمال مشارکت سیاسی در انتخابات است. با بالارفتن نمره ارزیابی از میزان کارآمدی احزاب، احتمال مشارکت سیاسی پاسخگویان در انتخابات بیش‌تر می‌شود. با توجه به آمارهای موجود، ضریب پیرسون به‌دست آمده برای متغیر آگاهی نسبت به احزاب در رابطه با احتمال مشارکت در انتخابات، برابر با $r=0/313$ با سطح معناداری $Sig.=0/000$ بیانگر وجود رابطه مثبت و معنادار بین دو متغیر است. با بالارفتن آگاهی نسبت به احزاب، احتمال مشارکت سیاسی پاسخگویان در انتخابات بیش‌تر می‌شود. آگاهی سیاسی در سیاست‌های انتخابات و قانون اساسی مورد توجه قرار گرفته است و آن را زمینه مشارکت عادلانه و کارآمد مردم در انتخابات می‌دانند.

جدول (۶): ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و میزان احتمال مشارکت سیاسی در انتخابات‌های آینده

متغیرهای مستقل	تعداد پاسخگویان	ضریب همبستگی	سطح معناداری
اعتماد به احزاب سیاسی	۳۶۴	۰/۴۷۵	۰/۰۰۰
آگاهی نسبت به احزاب سیاسی	۳۷۳	۰/۳۱۳	۰/۰۰۰
ارزیابی از میزان کارآمدی احزاب سیاسی	۳۸۳	۰/۳۹۳	۰/۰۰۰

منبع: (یافته‌های پژوهش)

نتایج آزمون آنوا برای متغیر جریان سیاسی مورد علاقه برابر با $F=۴/۳۳۴$ و با سطح معناداری $Sig.=۰/۰۰۱$ نشانگر وجود تفاوت معنادار بین میزان احتمال مشارکت سیاسی پاسخگویان در انتخابات‌ها با توجه به جریان سیاسی مورد علاقه است. علاقه‌مندان جریان اصولگرای سنتی بیش‌ترین تمایل و علاقه‌مندان جریان مستقل، کم‌ترین تمایل به مشارکت در انتخابات را داشتند. در اسناد بالادستی و قانون اساسی، زمینه برای مشارکت سیاسی جریان‌های سیاسی گوناگون مورد توجه و تأکید قرار گرفته است.

جدول (۷): آزمون مقایسه میانگین مشارکت سیاسی در انتخابات با توجه به جریان سیاسی مورد علاقه

جریان‌ها	تعداد پاسخگویان	میانگین مشارکت	انحراف معیار	F	سطح معناداری
اصولگرا، راست سنتی	۲۲	۸/۷۷	۳/۶۳	۴/۳۳۴	۰/۰۰۱
اصولگرا، راست جدید	۱۳	۷/۲۳	۳/۰۳		
مستقل	۷۹	۶/۰۷	۲/۵۴		
میان‌رو	۶۲	۶/۷۶	۲/۶۰		
اصلاحات	۶۵	۶/۸۹	۳/۰۸		
ملی و مذهبی	۴۵	۸/۰۰	۳/۱۹		
جمع کل	۲۸۶	۶/۹۸	۲/۹۹		

منبع: (یافته‌های پژوهش)

نتایج آزمون آنوا نشانگر وجود تفاوت معنادار بین میزان احتمال مشارکت سیاسی پاسخگویان در انتخابات‌ها با توجه به جریان سیاسی که بیش‌ترین اعتماد به

آن دارند، است. پاسخگویانی که به جریان اصولگرا بیش‌ترین اعتماد را داشتند، بیش‌ترین تمایل و کسانی که به جریان مستقل بیش‌ترین اعتماد را داشتند، کم‌ترین تمایل به مشارکت در انتخابات را داشتند.

جدول (۸): آزمون مقایسه میانگین مشارکت سیاسی در انتخابات با توجه به جریان سیاسی با بیش‌ترین اعتماد

جریان‌ها	تعداد پاسخگویان	میانگین مشارکت	انحراف معیار	F	سطح معناداری
اصولگرا	۳۶	۷/۷۷	۳/۳۰۴	۲/۴۱۰	۰/۰۶۷
اصلاح طلب	۷۱	۶/۸۵	۳/۱۹		
میانه رو	۹۲	۷/۱۲	۲/۵۲		
مستقل	۷۱	۶/۲۳	۳/۰۳		
جمع کل	۲۷۰	۶/۹۰	۲/۹۷		

منبع: (یافته‌های پژوهش)

نتایج آزمون آنوا نشانگر وجود تفاوت معنادار بین میزان احتمال مشارکت سیاسی پاسخگویان در انتخابات‌ها با توجه به نوع انگیزه و مشوق مشارکت است. افراد دارای انگیزه و مشوق عقیدتی، بالاترین میزان مشارکت و افراد دارای انگیزه و مشوق محلی کم‌ترین تمایل به مشارکت در انتخابات را داشتند. آزمون تعقیبی نشان داد که بیش‌ترین تفاوت درون‌گروهی بین افراد با انگیزه‌های عقیدتی و محلی است. یافته زیر، نشانگر اهمیت عناصر عقیدتی و فرهنگی در مشارکت سیاسی است.

جدول (۹): آزمون مقایسه میانگین مشارکت سیاسی در انتخابات با توجه به انگیزه و مشوق مشارکت

انگیزه و مشوق	تعداد پاسخگویان	میانگین مشارکت	انحراف معیار	F	سطح معناداری
سیاسی	۳۸	۷/۲۱	۳/۱۵	۳/۶۸۰	۰/۰۰۱
اقتصادی	۷۹	۶/۰۲	۲/۶۹		
اجتماعی	۱۰۰	۶/۶۰	۳/۰۹		
فرهنگی	۳۲	۷/۴۳	۲/۷۵		
محلی	۹	۴/۳۳	۱/۸۷		
قومیتی	۱۰	۶/۷۰	۲/۸۳		

انگیزه و مشوق	تعداد پاسخگویان	میانگین مشارکت	انحراف معیار	F	سطح معناداری
عقیدتی	۳۹	۷/۹۲	۲/۹۷		
سایر	۲۸	۵/۲۸	۲/۹۲		
جمع کل	۳۳۵	۶/۶۰	۳/۰۰۷		

منبع: (یافته‌های پژوهش)

رگرسیون چندمتغیره نشان داد که متغیرهای میزان اعتماد به احزاب سیاسی و میزان آگاهی درباره احزاب سیاسی، با بتای ۰/۳۴۸ و ۰/۲۶۴ به‌ترتیب بیش‌ترین تأثیر مثبت بر میزان مشارکت در انتخابات را داشتند. متغیرهای وارد شده به معادله در مجموع ۲۵/۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته را تبیین می‌کنند. یافته‌ها نشانگر اولویت اثرگذاری اعتماد به احزاب بر رفتار و مشارکت سیاسی شهروندان است. اگرچه آگاهی در امور گوناگون به‌ویژه رفتار سیاسی مهم است، اعتماد نقش برجسته‌تری در مشارکت سیاسی شهروندان دارد. این دو عامل، در قانون اساسی مورد تأکید قرار گرفته است.

جدول (۱۰): تحلیل رگرسیون چندمتغیره احتمال مشارکت در انتخابات آینده به شیوه گام‌به‌گام

مرحله	نام متغیر	B	Beta	T	Sig.	R	R2
	مقدار ثابت	۳/۹۰۸	-	۷/۹۲۷	۰/۰۰۰	-	-
۱	میزان اعتماد به احزاب سیاسی	۰/۱۳۴	۰/۳۴۸	۵/۳۵۵	۰/۰۰۰	۰/۴۴۴	۰/۱۹۷
۲	میزان آگاهی درباره احزاب	۰/۱۴۸	۰/۲۶۴	۴/۰۶۸	۰/۰۰۰	۰/۵۰۸	۰/۲۵۸

منبع: (یافته‌های پژوهش)

نتیجه‌گیری

با توجه به اهمیت مشارکت سیاسی شهروندان در انتخابات در جامعه در قانون اساسی و اسناد بالادستی کشور، این پژوهش بر آن بود تا برخی عوامل سیاسی و اجتماعی مشارکت سیاسی در انتخابات را در شهر شیراز مورد تحلیل قرار دهد. پس از تدوین پیشینه و مرور نظری، از نظریه‌های پاتنام، آلموند و وربا و نظریه دال برای

چهارچوب نظری استفاده شد. یافته‌های پژوهشی نشان داد که متغیرهای اصلی پژوهش، یعنی مشارکت در انتخابات (متغیر وابسته)، میزان آگاهی از احزاب، میزان اعتماد به احزاب و ارزیابی از میزان کارآمدی احزاب سیاسی (متغیرهای مستقل) کم‌تر از اندازه متوسط هستند. چنین یافته‌ای نشان‌دهنده فاصله قابل توجه بخش قابل توجهی از افراد جامعه با امور و رفتارهای سیاسی است. کاهش مشارکت سیاسی در انتخابات، در یک فرایند تدریجی در سال‌های گذشته رخ داده است و در سه انتخابات گذشته به کم‌ترین میزان در سال‌های پس از انقلاب اسلامی کاهش یافته است. یافته‌ها نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین میزان اعتماد به احزاب سیاسی و میزان تمایل به مشارکت در انتخابات وجود دارد. هرچه اعتماد به احزاب بیش‌تر باشد، میزان تمایل به مشارکت در انتخابات تقویت می‌شود. نتیجه این فرضیه با نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط ساعی و خضری (۱۳۹۴)، باقری و همکاران (۱۳۹۵)، مولایی (۱۳۹۷)، ذوالفقاری و همکاران (۱۴۰۱)، کیهان و همکاران (۱۴۰۲) و سوه (۲۰۱۴) همخوانی دارد. این یافته همراستا با نظریه چهارچوبی به‌ویژه نظریه پاتنام (۲۰۰۷) و نظریه‌های آلموند و وربا (۱۹۸۰) و دال (۱۳۶۴) است که فرهنگ سیاسی آمیخته با اعتماد به‌ویژه اعتماد نهادی و آگاهی را برای مشارکت سیاسی تعیین‌کننده می‌دانند. برای هر کنشی در جامعه، اعتماد عنصر محوری است. در حوزه قدرت و سیاست که مشارکت سیاسی، سازوکار نمایندگی سیاسی را در جامعه تعیین می‌کند و از رهگذر آن، چیدمان مدیریت سیاسی و سیاست‌گذاری کلان و میانی جامعه پدیدار می‌شود، رفتار و مشارکت سیاسی از اهمیت بالایی برخوردار است.

یافته‌ها نشان داد رابطه مثبت و معناداری بین میزان آگاهی نسبت به احزاب و مشارکت سیاسی وجود دارد. چنین یافته‌ای، همراستا با محتوای قانون اساسی درباره اهمیت آگاهی و مشارکت آگاهانه شهروندان در انتخابات است. این یافته با نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط مولایی (۱۳۹۷)، لیسون (۲۰۰۸)، هوگ و مارین (۲۰۱۳) و چن و مدنی (۲۰۲۴) همخوانی دارد. در همه این پژوهش‌ها، آگاهی و دانش سیاسی رابطه مثبتی با مشارکت سیاسی داشتند. این یافته با نظریه آلموند و وربا (۱۹۸۰) همراستا است. فرهنگ سیاسی بدون آگاهی سیاسی معنا نمی‌یابد. مشارکت سیاسی در پرتو آگاهی سیاسی می‌تواند فضای مدنی در جامعه را پدید آورد. همان‌گونه که پژوهش‌ها و نظریه‌های فرهنگ و مشارکت سیاسی نشان داده‌اند، مشارکت آگاهانه در امر سیاسی می‌تواند به تقویت فرهنگ مدنی و سیاسی یاری رساند.

یافته‌های پژوهش نشان داد ارزیابی از کارایی احزاب و جریان‌های سیاسی رابطه مثبت و معناداری با مشارکت در انتخابات دارد. این یافته با نتایج پژوهش‌های انجام شده توسط ساعی و خضری (۱۳۹۴) و حیدری و همکاران (۱۳۹۵) که بر نقش کارآمدی بر مشارکت سیاسی تأکید داشتند، همخوانی دارد. این یافته همچنین با نظریه دال (۱۳۶۴) که بازخوردهای سیاسی را برای مشارکت سیاسی تعیین‌کننده می‌داند، همراستا است. آلموند و وربا (۱۹۶۳) و همچنین پاتنام (۲۰۰۷)، میزان رضایت از نظام سیاسی و اعتماد سیاسی را زمینه مشارکت سیاسی می‌دانند. در یک برداشت عقلانی از کنش و جهت‌گیری سیاسی، می‌توان هر رفتار و کنش سیاسی را پیامد ارزیابی از ساختار سیاسی و هزینه‌ها و دستاوردهای رفتار سیاسی دانست. مشارکت سیاسی شهروندان، نیز وابسته به ارزیابی از میزان کارآمدی احزاب و جریان‌های سیاسی است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که تفاوت معناداری در مشارکت سیاسی با توجه به نوع جریان سیاسی مورد اعتماد وجود ندارد. باوجوداین، پاسخگویی که بیش‌ترین اعتماد را به جریان‌های سیاسی اصولگرا دارند، بیش‌ترین تمایل را به مشارکت سیاسی داشتند و پاسخگویی که بیش‌تر به جریان‌های مستقل اعتماد داشتند، مشارکت سیاسی کم‌تری را گزارش کردند. یافته‌های پژوهش نشان داد که تفاوت معناداری در مشارکت سیاسی با توجه به نوع جریان سیاسی مورد علاقه وجود دارد. پاسخگویی که به جریان سیاسی اصولگرای سنتی علاقه دارند، بیش‌ترین تمایل را به مشارکت سیاسی داشتند و پاسخگویی که به جریان‌های مستقل علاقه داشتند، مشارکت سیاسی کم‌تری را گزارش کردند. این یافته با نظریه دال (۱۳۶۴) که به ارزیابی مشارکت‌کنندگان از جریان‌های سیاسی توجه دارد، همراستا است. داده‌های انتخابات در دو دهه گذشته نیز نشان داده است که علاقه‌مندان جریان‌های اصولگرا، همواره در انتخابات شرکت می‌کنند و معمولاً در همه انتخابات، سهم معین و ثابتی از مشارکت‌کنندگان را دارند. در قانون اساسی و اسناد بالادستی، به فراهم‌سازی زمینه مشارکت سیاسی افراد با گرایش‌های گوناگون پرداخته شده است.

یافته‌های پژوهش نشان داد که تفاوت معناداری بین میزان مشارکت سیاسی با توجه به نوع انگیزه و مشوق برای مشارکت وجود دارد. افراد دارای انگیزه و مشوق عقیدتی برای مشارکت، از بیش‌ترین مشارکت و افراد با انگیزه و مشوق محلی از کم‌ترین مشارکت سیاسی برخوردار بودند. این یافته با نظریه آلموند و وربا (۱۹۸۰) و نظریه دال (۱۳۶۴) پیرامون مقایسه گروه‌های سیاسی و فرهنگ سیاسی همراستا

است. افرادی که با رویکرد عقیدتی و گاه تکلیف‌محور به مشارکت سیاسی می‌نگرند، از میزان مشارکت بالایی در انتخابات برخوردارند. یکی از ویژگی‌های مشارکت سیاسی در دهه‌های اخیر در ایران، تبلور آن در رفتار انتخاباتی است. نمودهای دیگر مشارکت سیاسی، کم‌تر در جامعه تجربه می‌شود. تقلیل امر مشارکت سیاسی به انتخابات و محوریت یافتن امر عقیدتی به‌عنوان انگیزش این مشارکت، موجب شده است گفتمان مشارکت حداکثری در انتخابات بیش‌تر در بین جریان‌های اصولگرا با رویکرد ایدئولوژیک، تبلور پیدا کند.

مجموع یافته‌ها نشان‌دهنده اهمیت اعتماد سیاسی در رفتارهای سیاسی است. همان‌گونه که نظریه پردازان سرمایه اجتماعی به‌ویژه پاتنام (۲۰۰۷) یادآور شده‌اند، اعتماد عنصر بنیادین برای تعاملات و مشارکت اجتماعی و سیاسی است. بدون عنصر اعتماد، انگیزه درونی برای مشارکت سیاسی فراهم نمی‌شود. اعتماد سیاسی، پیامد تجربه رفتارهای سیاسی پیشین و ارزیابی از عملکرد نهادها و احزاب سیاسی فعال در عرصه‌های اجرایی، سیاسی و انتخاباتی است. در این پژوهش، اعتماد به احزاب و جریان‌های سیاسی بیش‌ترین تأثیر را بر مشارکت پاسخگویان در انتخابات داشت. آگاهی سیاسی نیز عامل مهمی در مشارکت در انتخابات است. هواداران جریان‌های سیاسی اصولگرا تمایل بیش‌تری به مشارکت در انتخابات داشتند. این یافته همراستا با واقعیت مشارکت سیاسی در کل جامعه ایرانی در سالیان اخیر است که اصولگرایان اشتیاق بیش‌تری برای شرکت در انتخابات داشته‌اند و به‌گونه کامل و ثابت در انتخابات‌های گوناگون مشارکت داشته‌اند. همراستایی فرایند انتخابات و سیاست‌های اجرایی با علائق این دسته از شهروندان ایرانی، می‌تواند یکی از دلایل مشارکت بیش‌تر آن‌ها باشد. محوریت یافتن عقاید جناحی غیرحزبی به‌ویژه در هنگامه انتخابات، موجب شده است که مشارکت با نگاه جامعه‌شناسی سیاسی، کم‌تر بروز یابد و مشارکت سیاسی در ایران، به مشارکت در انتخابات آن هم در هنگامه‌های انتخابات محدود شود. در پی چنین تقلیل‌گرایی سیاسی، همجوار با کاهش سرمایه اجتماعی و به‌ویژه اعتماد نهادین در جامعه، میزان مشارکت در انتخابات به‌سان نماد برجسته مشارکت سیاسی در ایران کنونی، نیز روبه‌کاهش نهاد، به‌گونه‌ای که در سالیان اخیر، میزان مشارکت سیاسی در انتخابات به میزان قابل توجهی کاهش یافته است. نتیجه اینکه، مشارکت سیاسی از اعتماد، آگاهی و زمینه سیاسی تأثیر می‌پذیرد و با بهبود مشارکت سیاسی، زمینه سیاست‌گذاری کارآمد در جامعه شکل می‌گیرد.

با توجه به یافته‌های پژوهش درباره اهمیت اعتماد سیاسی، پیشنهاد می‌شود که

کردارهای سیاسی نهادین و رویه‌های حاکم بر فعالیت نهادهای سیاسی، اجرایی و نظارتی به گونه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا گردند که اعتماد نهادین مردم تقویت شده و انگیزه مشارکت آن‌ها در فعالیت‌های سیاسی بهبود یابد. قانون اساسی کشور، فرصت‌ها و نظامنامه لازم برای مشارکت سیاسی آگاهانه و عادلانه شهروندان در انتخابات را دربر دارد و می‌توان با توجه به آن زمینه مشارکت بالای شهروندان در انتخابات را فراهم ساخت. فراهم‌سازی زمینه‌های سیاسی و اجتماعی مشارکت سیاسی، می‌تواند میزان مشارکت در جامعه را بهبود بخشد. با توجه به اینکه در قانون اساسی و اسناد بالادستی، امر مشارکت سیاسی مورد توجه است، کاهش مشارکت سیاسی و همچنین اعتماد سیاسی به جریان‌های گوناگون در کشور جای تأمل دارد و پژوهش و آسیب‌شناسی میزان تحقق اهداف این قوانین را ضروری می‌سازد. بررسی اینکه چرا با وجود مفاد اسناد بالادستی مبنی بر مردمی‌بودن و مردمی‌شدن امر سیاسی، میزان مشارکت و اعتماد سیاسی مردم کاهش یافته است، یک ضرورت بنیادین است.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان: تمامی نویسندگان در آماده‌سازی مقاله مشارکت داشتند. نویسنده مسئول: پژوهش، تحلیل، نگارش، مرور و بازبینی و ویرایش نهایی. نویسنده دوم: مشارکت در تدوین پیشینه پژوهش.

تعارض منافع: در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد مالکیت معنوی: رعایت شده است.

References

- Abdilahi, M. & Rad, F. (2009). Study of Transformation and Structural Impediments of Political Development in Iran (1304-1382). *Iranian Journal of Sociology*, 10(1), 29-63. (In Persian).
- Abercrombie, N.; Hill, S. & Turner, B. S. (1998). *The Penguin Dictionary of Sociology*. Harmondsworth, Eng.: Penguin. (In Persian).
- Abrahamian, Y. (2008). Modern Iran history. Translated by Ebrahim Fattahi (2010), Nashr-e-Nei Publications, Tehran. (In Persian).
- Almond, G. A. & Verba, S. (1963). *The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations*. Little Brown.
- Almond, G. A. & Verba, S. (eds.) (1980). *The Civic Culture Revisited*, Little Brown.
- Alodat, A. M.; Al-Qora'n, L. F. & Abu Hamoud, M. (2023). Social media platforms and political participation: A study of Jordanian youth engagement. *Social Sciences*, 12(7), 402.
- Aqajani, A. (2024). Examining Barriers and Solutions for Enhancing Political Participation in the Quran. *Journal of Quran, Culture and Civilization*, 4(4), 54-79.
- Azhar, N.; Sutiana, Y. & Tresnayadi, B. (2024). Analysis of the Understanding and Political Awareness of New Voters in the 2024 Election: A Siyasaht Dusturiyah Perspective. *Al-Adalah: Journal Hukum dan Politik Islam*, 9(2), 224-244.
- Bagheri, M.; hosseinzadeh, A. & shojaie, H. (2018). The Effect of Social Capital Dimensions (Social Trust, Sense of Powerlessness, Social Cohesion, Social Links) on Women's Political Participation Khouzestan Province (Case Study: Ahvaz). *Quarterly Journal of Social Development (Previously Human Development)*, 12(3), 29-62. (In Persian).
- Behnamfar, M. H. & Shaeriy, F. (2024). A Sociological Study of Economic Factors and Their Relationship with Political Participation Among Citizens Aged 25 and Over in Esfarayen. *Scientific Quarterly of Social-Cultural Studies of Khorasan*, 18(3), 55-90.
- Bonakdar, S. S. (2019). Post-Stratified Estimates of Turnout in the 12th Presidential Election. *Communication Research*, 26(98), 167-180. (In Persian).
- Campante, F. R. & Chor, D. (2012). Schooling, political participation, and the economy. *Review of Economics and Statistics*, 94(4), 841-859.
- Cantoni, D.; Chen, Y.; Yang, D. Y.; Yuchtman, N. & Zhang, Y. J. (2017). Curriculum and ideology. *Journal of political economy*, 125(2), 338-392.
- Chen, M. & Madni, G. R. (2024). Unveiling the role of political education for political participation in China. *Heliyon*, 10(10).

- Cheng, E. W.; Chung, H. F. & Cheng, H. W. (2023). Life satisfaction and the conventionality of political participation: The moderation effect of post-materialist value orientation. *International Political Science Review*, 44(2), 157-177.
- Cook, K. S. & Hardin, R. (2001). Norms of cooperativeness and networks of trust. *Social norms*, (327), 328-330.
- Dahl, R. (1985). *Policy Analysis*, translated by Hossein Mozaffarian, Tehran: Mozaffarian. (In Persian).
- Durham, R. (1951). Sociology and Citizenship. *Contemporary Education*, 23(1), 11.
- Entekhab news website (2020). "Participation in elections in Fars province", Entekhab news website, 2020, Feb. <https://www.entekhab.ir/fa/news/531498>. (In Persian).
- Golabi, F. & Hajilo, F. (2012). The Impact of Family on Women's Political Participation. *Quarterly Journal of Woman and Society*, 3(11), 31-56. (In Persian).
- Heidari, A.; Mohammadi, E. & Bagheri, S. (2017). Investigating Relationship between Institutional Trust and Types of Political Participation: A Case Study of Married Men and Women from Shiraz. *Socio-Cultural Strategy*, 6(2), 141-172. (In Persian).
- Herb, M. (2009). A nation of bureaucrats: Political participation and economic diversification in Kuwait and the United Arab Emirates. *International Journal of Middle East Studies*, 41(3), 375-395.
- Hooghe, M. & Marien, S. (2013). A Comparative Analysis of the Relation between Political Trust and Forms of Political Participation in Europe. *European Societies*, 15(1), 131-152.
- Huntington, S. P. & Nelson, J. M. (1976). *No easy choice: Political participation in developing countries*. Harvard University Press.
- Huntington, S. P. (1984). Will more countries become democratic? *Political science quarterly*, 99(2), 193-218.
- Inner Ministry (2024). The amount of participation of the provinces in the elections of the twelfth term of the Islamic Council (report on March, 2023). Tehran: Ministry of Interior portal. <https://www.moi.ir/news/235206> Access date: March, 2023. (In Persian).
- Inner Ministry (2024). The final result of the presidential election, (report on July, 2024). Tehran: Inner Ministry of Interior portal. <https://www.moi.ir/news/235206> Access date: July 17, 2024. (In Persian).
- Iran Statistics Center (2017). *Iran National Population Census, 2016*. Tehran: Iran Statistics Center. (In Persian).
- Jahangiri, J. & Mohammadi, F. (2014). A Comparative Study of Noorabad

- Mamasani's Young and Middle-Aged People's Political Participation and the Related Social Factors. *Ferdowsi University of Mashhad Journal of Social Sciences*, 11(1), 1-26. (In Persian).
- Kayhan, M.; Malekian, N. & Mirzakhani, A. (2023). The Impact of Social Media on Political Participation of Seminary Students in Qom. *Transcendent Policy*, 11(1), 181-200. (In Persian).
- Kern, A.; Marien, S. & Hooghe, M. (2015). Economic crisis and levels of political participation in Europe (2002–2010): The role of resources and grievances. *West European Politics*, 38(3), 465-490.
- Kheirollahi, P. & Dehghani, D. (2024). Studying the Relationship between Social Trust and Political Participation; Case Study: Students of Isfahan University. *Journal of Social Sciences*, 20(3), 1-37.
- Kilinc, Ş. (2025). Research Trends on Political Participation of School Aged Children and Adolescents: Bibliometric Mapping and Content Analysis. *Child Indicators Research*, 1-35.
- Leeson, P. T. (2008). Media Freedom, Political Knowledge, and Participation. *Journal of Economic Perspectives*, 22(2), 155-169.
- Lipset, S. M. (1959). Some social requisites of democracy: Economic development and political legitimacy. *American political science review*, 53(1), 69-105.
- Lipset, S. M. (1960). Party systems and the representation of social groups. *European Journal of Sociology/Archives Européennes de Sociologie*, 1(1), 50-85.
- Matthes, J.; Heiss, R. & van Scharrel, H. (2023). The distraction effect. Political and entertainment-oriented content on social media, political participation, interest, and knowledge. *Computers in Human Behavior*, (142), 107644.
- Mehr news agency (2024). The amount of participation in the second round of elections and the votes of candidates by province, (report on July, 2024). <https://www.mehrnews.com/news/6151658> (In Persian).
- Mirfardi, A. (2022). The Trust in Political Parties in the Urban Environment: The Case of Shiraz Metropolis. *journal of Urban environment planning and development*, 2(7), 95-119. (In Persian)
- Mirfardi, A.; Karimi, M. & Esaei Khosh, K. (2020). The investigation of the role of evaluation of political parties and organizations in participation of Shiraz Residents in the elections. *Bi-Quarterly Political Knowledge*, 16(2), 649-670. (In Persian)
- Molaei, M. R. (2018). The role of political trust and knowledge in prediction of students' interest to political participation. *Political Knowledge*, 14(1), 141-163. (In Persian)
- Nikpoor Ghanvati, L.; Moeini, M. & Ahmadi, H. (2012). Investigating Social-economic Factors related to Women Political

- Participation. *Quarterly Journal of Woman and Society*, 3(9), 41-64. (In Persian)
- Parsons, T. & Shils, E. A. (Eds.). (1951). *Toward a general theory of action*. Harvard University Press.
- Putnam, R. D. (2007). E Pluribus Unum: Diversity and Community in the Twenty-first Century the 2006 Johan Skytte Prize Lecture. *Scandinavian Political Studies*, 30(2), 137-174.
- Rojon, S.; Pankowska, P. K.; Vittori, D. & Paulis, E. (2025). Comparing political participation profiles in four Western European countries. *European Journal of Political Research*, 64(1), 251-275.
- Rush, M. (1998). *Politics & Society: An Introduction to Political Sociology*. Routledge. Translated to Persian by Manowchehr Saboori. Tehran: SAMT Publications. (In Persian)
- Sa'adawisna, D. & Putra, B. K. (2023). Political education to increase beginner voter participation in the 2019 general elections. *Awang Long Law Review*, 5(2), 419-431.
- Saboktakin Rizi, G. & shaeri, F. (2021). The sociological study about to affects of political socialization on political participation (case study: over 25 ages in Bojnord city). *Political Sociology of Iran*, 3(4), 199-228. (In Persian)
- Saboktakin Rizi, Gh. & Shaeri, F. (2021). The sociological study about effects of political socialization on political participation (case study: over 25 ages in Bojnord city). *Iranian Journal of Political Sociology*, 3(4), 199-228. (In Persian)
- Saei, A. & Khezri, F. (2015). The study of Trust in Political Parties Case of Tarbiat Modares University Students. *Journal of Iranian Social Studies*, 9(2), 108-134. (In Persian).
- Şener, T.; Balku, Y.; Alkan, Y. S.; Doru, S.; Okudan Dernek, K. & Zenginoğlu, S. (2023). The socio-psychological factors affecting the voting behaviour of the postgraduate politics students: a Q-methodology study. *Frontiers in Psychology*, (14), 1218104.
- Seyedemami, Kavous (2005). Measuring the forms and levels of political participation. Tehran: National Youth Organization. (In Persian)
- Suh, H. (2014). Correlation between Social Capital and Political Participation: Considering National Economic, Political Development, and Economic Inequality. University of Arizona.
- Sztompka, P. (2007). *Trust: A Sociological Theory*. Translated to Persian Language by Gholamreza Ghafari, Tehran: Shirazeh Publications. First Edition. (In Persian)
- Teney, C. & Hanquinet, L. (2017). High Political Participation, High Social Capital? A relational analysis of youth social capital and political participation. *Social Science Research*, 41(5), 1213-1226.

- <http://dx.doi.org/10.1016/j.ssresearch.2012.03.012>.
- Thelma, C. C. & Chitondo, L. (2024). Understanding the motivations behind political engagement in Zambia: A comprehensive review. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 21(3), 1156-1174.
- Tomlinson, J. (1995). Homogenisation and globalisation. *History of European Ideas*, 20(4-6), 891-897.
- Verba, S. & Nie, N. H. (1972). *Participation in America: Political Democracy and Social Equality*. New York: Harper & Row.
- Wang, Z. & Sun, L. (2017). Social class and voter turnout in China: local congress elections and citizen-regime relations. *Political Research Quarterly*, 70(2), 243-256.
- Yaakub, M. T.; Kamil, N. L. M. & Nordin, W. N. A. W. M. (2023). Youth and Political Participation: What Factors Influence Them? *Institutions and Economies*, 87-114.
- Zolfaghari, A.; Ashayeri, T.; Jahanparvar, T. & Sourì, M. (2022). Studying the factors affecting the political capital of Iranians: Metasynthesis of researches from 1386 to 1400. *Research Letter of Political Science*, 17(3), 117-151. doi:10.22034/ipsa.2022.465.

